

**YAKIN ÇAĞ'DAN GÜNÜMÜZE
KASTAMONULU KADINLAR**

Yazar

Dr. Mustafa ESKİ

...Geleceğin Fikirleri...

YAKIN ÇAĞ'DAN GÜNÜMÜZE KASTAMONULU KADINLAR

Yazar:

Dr. Mustafa ESKİ

ISBN: 978-625-95308-3-3

Copyright © Vizetek

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi'ne aittir. Vizetek Yayıncılık'ın izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Sayın okuyucularımız, bandrolsüz yayınları satın almamanızı diliyoruz.

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

Yayın Koordinatörü: Ferit RESULOĞULLARI

Kapak Tasarımı & Mizanpaj: Abdulkadir EMİROĞLU

Baskı: Ankara | Kasım, 2024

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA

Tel.: (0312) 482 00 11

Web: www.vizetek.com.tr

E-mail: vizetkyayincilik@gmail.com

Yayıncı Sertifika No: 41575

Baskı: Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık Ltd. Şti.

İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1 Yenimahalle/ANKARA,

Tel: 0 312 395 85 71

Matbaa Sertifika No: 47479

ÖN SÖZ

Bu kitabın ilk baskısı 2008 yılında, 20. YÜZYILDA KASTAMONU KADINLARI adıyla yayınlanmıştı. Yeni bilgilerle genişletilmiş bir baskının yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

Osmanlı döneminden başlayarak tarihsel süreç içinde Kastamonulu kadınlarının eğitimleri, yardımlaşma çalışmaları, Millî Mücadele'deki hizmetleri, ilk kadın mitingini düzenlemeleri ve Cumhuriyet dönemindeki faaliyetleri araştırmanın temelini oluşturmuştur. Araştırma genellikle yerel kaynaklar üzerinden yapılmıştır. Konular, kronolojiye uygun şekilde, beş ana başlık altında sunulmuştur.

Kadın akademisyen ve sanatçılarla ilgili yeni bölüm eklenmiş; bu konudaki bilgiler internet, kitap, dergi ve gazetelerden derlenmiş, bazılarıyla doğrudan temas kurulmuştur. Ancak yeterli bilgiye sahip olmadıklarımız da vardır.

Kitabın adını öneren, ayrıca fikir paylaşımında bulunduğum Sayın Prof. Dr. Birsal Küçüksipahioğlu'na, sevgili kızım Dr. Necla Tuzcuoğlu'na, kendileriyle ilgili bilgileri gönderen çok değerli hanımefendilere, basımdaki yardımlarından dolayı Sayın Ferit Resuloğulları'na, kapak tasarımı ve mizanpajı hazırlayan Sayın Abdulkadir Emiroğlu'na ve basımda emeği geçen herkese teşekkür ederim.

12 Eylül 2024

Dr. Mustafa Eski

ZEHRA ESKİ

01.01.1927- 27.03.2018

İTHAF; Sevgili Annem; ruhun şâd, mekânın Cennet olsun

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
I. KIZLARIN EĞİTİMİ VE AÇILAN OKULLAR	7
1.1. İnas Rüşdiyesi	8
1.2. Kız Sanayi Mektebi	9
1.3. Dârülmuaallimat.....	10
1.4. Zeynep Hatun Mektebi.....	13
1.5. Kız Ortaokulu	16
1.6. Akşam Kız San'at Okulu.....	18
1.7. Kız Enstitüsü- 10 Aralık Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi	24
1.8. Kız İlköğretmen Okulu.....	26
1.9. Kastamonu Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi.....	26
1.10. Huma Hatun Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi.....	26
1.11. Tosya Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi	26
1.12. Taşköprü Sevim Tokatlı Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi	26
II. OSMANLI DÖNEMİ: KADINLARIN KURDUĞU DERNEKLER	27
2.1. Asâkir-i Şâhâneye Yardım Komisyonu:.....	27
2.2. Hedâyâ-yı Şitâiye Hanımlar Komisyonu:	28
2.3. Donanma Cemiyeti Kadınlar Şubesi	29
2.4. Donanma Cemiyeti Taşköprü Kadınlar Şubesi.....	38

2.6. Hanımlar İş Yurdu Cemiyeti:	43
3.7. Daday İâne-i Milliye Sergisi ve Bağışlar	47
2.8. Okul Yapımı İçin Kadınların Bağışları.....	49
III. MİLLÎ MÜCADELE DÖNEMİNDE KADINLAR	51
3.1. Müdâfaâ-i Hukuk Cemiyeti Kadınlar Şubesi	53
3.1.1. Hafize Selman İzbeli.....	55
3.1.2. Saime Ayoğlu.....	59
3.1.3. Hafize Nebiye Hanım.....	61
3.2. 10 Aralık 1919 İlk Türk Kadın Mitingi	62
3.2.1. Zekiye Hanım'ın Konuşması.....	62
3.2.2. Padişah Vahdettin'e Çekilen Telgraf	64
3.2.3. Sadrazama Ali Rıza Paşa'ya Çekilen Telgraf.....	64
3.2.4. İngiltere Kralı V. George'nin Eşi Kraliçesi Marye Çekilen Telgraf	65
3.2.5. ABD Cumhurbaşkanı Wilson'un Eşi Edith Bolling Galt Wilson'a Çekilen Telgraf.	66
3.2.6. Fransa Cumhurbaşkanı Raymond Poincare'nin Eşi Bazire'ye Çekilen Telgraf	67
3.3. Kadınları Çalıştırma Derneği.....	68
3.4. Hanımlar Musikî Dershanesi	69
3.5. İslâm Hanımları Çalıştırma Yurdu	70
3.6. Hanımları Çalıştırma Yurdu	70
3.7. Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Kadınlar Şubesi.....	71
3.7.1. Kastamonu Merkezinde Yapılan Bağışlar:	72
3.7.2. Taşköprü'de Yapılan Bağışlar:.....	74
3.8. Kadınların Cephane Taşımaları ve Yardımları	76
3.8.1. Şerife Bacı	76
3.8.2. Reşide Kaya	77
3.8.3. Reşide Gençoğlu.....	78
3.8.4. Rahime Kaptan.....	79
3.8.5. Halime Çavuş	80
3.8.6. Afşarlı Satiye Uğurlu (Satı Kadın).....	80
3.8.7. Hatice Hanım	81

3.8.8. Nazife Hanım	81
3.8.9. Necibe Nine	82
3.8.10. Cephane Taşıyan Bir Kadın.....	82
3.8.11. Cephane Taşıyan Bir Şehit Karısı.....	83
3.8.12. Kundaktaki Çocuğuyla Cephane Taşıyan Kadınlar	84
3.8.13. Yollarda Doğum Yapan Kadınlar.....	85
3.8.14. Kadınların Bağışları.....	86
3.8.15. Rauf Orbay'ın Yazdıkları	87
3.8.16. Fransız Gazeteci Jean Chiquelin(Jan Şiliklen)'in Yazdıkları	87
3.8.17. Amerikalı Gazeteci An Bridge'nin Yazdıkları.....	89
3.8.18. Kadınların Gazileri Ziyareti.....	90

IV. CUMHURİYET DÖNEMİNDE KASTAMONULU KADINLAR . 91

4.1. Lâtife Hanım'ı Kastamonu'ya Davet Eden Öğretmenler . 91

4.2. Atatürk'ü Davete Giden Heyetteki Kadınlar 93

4.3. Kadınların Siyasal Alandaki Çalışmaları 94

4.3.1. Belediye Meclisi Üyesi Kadınlar	94
4.3.1.1. Hafize Selman İzbeli	94
4.3.1.2. Aliye İlhan	95
4.3.1.3. Hayriye Ballık.....	96
4.3.1.4. Zehra Bayar.....	96
4.3.1.5. Hikmet Arslan	97
4.3.1.6. Emriye Akalın.....	97
4.3.1.7. Necla Erbaş	97
4.3.1.8. Emine Hancı	97
4.3.1.9. Safiye Civcioğlu.....	98
4.3.1.10. Yüksel Şimşek	98
4.3.1.11. Fatma Serap Ekmekçi.....	98
4.3.1.12. Ayten Kızıltan	99
4.3.1.13. Nihal Kömeç Çetin	99
4.3.1.14. Nuray Çolak	99
4.3.1.15. Nurten Ciğerci	100
4.3.1.16. Nevin Karaca.....	100
4.3.1.17. Gülsüme Köylü	101
4.3.1.18. Sibel Karakaş	102
4.3.1.19. Melahat Karahasanoğlu	102
4.3.1.20. Mahmure Nüket Akkaya.....	103
4.3.1.21. Vuşlat Atak	103
4.3.1.22. Özlem Eylem Kurt.....	104
4.3.1.23. Eda Büyükdemirci	104
4.3.2. Milletvekili Kadınlar	105

4.3.2.1. Hacer Dicle.....	105
4.3.2.2. Tezer Taşkıran	121
4.3.2.3. Fatma Serap Ekmekçi	121
4.3.3.Kadın İl Başkanları	121
4.3.3.1. Özcan Büyüksen.....	122
4.3.3.2. Dilek İlke Karabacak	123

4.4. İsmet İnönü'nün Kastamonu Gezisinde Kadınlar..... 123

4.4.1. Tevhide Bozoklu	123
4.4.2. Sıdika Hanım.....	124
4.4.3. Hacer Dicle	125

4.5. Sivil Toplum Kuruluşlarında Kadınlar 126

4.5.1. Kadınların Kurduğu Dernekler.....	126
4.5.1.1 Hilâl-i Ahmer Hanımlar Şubesi	126
4.5.1.2. Musikî Cemiyeti	127
4.5.1.3. Türk Tayyare Cemiyeti Kadınlar Şubesi	128
4.5.1.4. Türkiye Yardım Sevenler Derneği Kastamonu Şubesi..	129
4.5.1.5 Türk Kadınlar Birliği Kastamonu Şubesi	132
4.5.1.6. Türk Anneler Derneği Kastamonu Şubesi.....	138
4.5.1.7. Türk Kadını Tanıtma ve Güçlendirme Vakfı Kastamonu Şubesi.....	139
4.5.1.8. Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği Kastamonu Şubesi.	139
4.5.1.9. Kastamonu 10 Aralık Kadın Platformu Derneği	140
4.5.1.10. Kastamonu Kadın Derneği.....	141
4.5.1.11. Halime Çavuş Kadın Derneği	141
4.5.1.12. Halime Çavuş Kadın Spor Kulübü.	142
4.5.2. Kadınların Görev Aldığı Dernekler	143
4.5.2.1. Muhterem Altıok.....	143
4.5.2.2. Emriye Akalın.....	144
4.5.2.3. Hikmet Tan.....	145
4.5.2.4. Necla Erbaş	145
4.5.2.5. Hayriye Kipay.....	146
4.5.2.6. Birsen Çokgürses.....	147
4.5.2.7. Meral Dönmez.....	147
4.5.2.8. Emel Tufan.....	148
4.5.2.9. Saide Tükel.....	148
4.5.2.10. Ferhan Çelen.....	148
4.5.2.11. Asuman Eski	149
4.5.2.12. Sevim Özdemir	149
4.5.2.13. Ayten Kızıltan	150
4.5.2.14. Nimet Saroğlu	150
4.5.2.15. Naile Küçükşabanoğlu	151
4.5.2.16. Emine Çelik.....	151

4.5.2.17. Hikmet Şule Özbay	152
-----------------------------------	-----

4.6. Bilim Alanında Kadınlar 152

4.6.1. Prof. Dr. Alev Conkbayır Alaçam.....	153
4.6.2. Prof. Dr. Aylin Ataay Saybaşılı	153
4.6.3. Doç. Dr. Aylin Aytaç.....	153
4.6.4. Prof. Dr. Aylin Kalaycı.....	154
4.6.5. Prof. Dr. Aysu Aysel	154
4.6.6. Dr. Öğr. Üyesi Arzu Erdoğan Öztürk.....	154
4.6.7. Prof. Dr. Arzu Seven:	155
4.6.8. Prof. Dr. Belkis Uluoğlu	155
4.6.9. Prof. Dr. Berrin Yanıkkaya.....	155
4.6.10. Dr. Öğr. Üyesi Beste Demirci	156
4.6.11. Prof. Dr. Billur Demiroğulları.....	156
4.6.12. Prof. Dr. Birsal Küçüksipahioğlu	157
4.6.13. Dr. Öğr. Üyesi Emel Arslan Sarımeahmetoğlu.....	163
4.6.14. Doç. Dr. Emine Karasu Avcı.....	164
4.6.15. Prof. Dr. Emine Nilüfer Güler	165
4.6.16. Prof. Dr. Fatma Gül Boyacı San.....	165
4.6.17. Prof. Dr. Fatma Zehra Pattabanoğlu	166
4.6.18. Prof. Dr. Fatma Zehra Savi.....	167
4.6.19. Dr. Öğr. Üyesi Feyza Aliustaoğlu	169
4.6.20. Prof. Dr. Gülderen Yanıkkaya Demirel.....	169
4.6.21. Prof. Dr. Gülsen Demir	170
4.6.22. Prof. Dr. Hale Tufan	170
4.6.23. Prof. Dr. Hatice Nurhan Büyükkartal.....	172
4.6.24. Doç. Dr. Hicran Karataş	172
4.6.25. Prof. Dr. Hüban Atilla	173
4.6.26. Prof. Dr. Işıl Saatçi Çekirge	173
4.6.27. Prof. Dr. İlknur Çiftçi	173
4.6.28. Prof. Dr. Lale Ünver Taşkın	174
4.6.29. Prof. Dr. Meliha Koşan Kulaoğlu.....	175
4.6.30. Prof. Dr. Meltem Dikmen Caniklioğlu	175
4.6.31. Dr. Öğr. Üyesi. Münevver Kayganacı	176
4.6.32. Prof. Dr. Naciye Yıldız.....	177
4.6.33. Prof. Dr. Nazmiye Yahnioğlu.....	177
4.6.34. Prof. Dr. Nebahat Demirhan	177
4.6.35. Dr. Öğr. Üyesi Necla Tuzcuoğlu	178
4.6.36. Prof. Dr. Nuray Erkan Özden	179
4.6.37. Prof. Dr. Nurhayat Çelebi.	180
4.6.38. Prof. Dr. Nüket Tör	180
4.6.39. Doç. Dr. Özlem Yurt Tarakçı.....	181
4.6.40. Prof. Dr. Saime İnal Savi.....	181
4.6.41. Prof. Dr. Sâkine Esen Eruz	183

4.6.42. Selen Eski	186
4.6.43. Prof. Dr. Sema Alay.....	187
4.6.44. Dr. Öğr. Üyesi Serap Selver Kipay	187
4.6.45. Prof. Dr. Serap Tevhide Karasalihoğlu	188
4.6.46. Doç. Dr. Sibel Oğuz Haçat.....	188
4.6.47. Prof. Dr. Sibel Özel.....	189
4.6.48. Prof. Dr. Sulhiye Yıldız	189
4.6.49. Prof. Dr. Şenel Tot Acar	190
4.6.50. Dr. Öğr. Üyesi Şenil Ünlü Çelik.....	190
4.6.51. Prof. Dr. Şevkiye İnalçık.....	190
4.6.52. Doç. Dr. Şeyma Büyükkavas Kuran	190
4.6.53. Dr. Tomris Yalçınkaya.....	191
4.6.54. Doç. Dr. Yeşim Özek	191
4.6.55. Prof. Dr. Yıldız Özsoy Erginer.....	191
4.6.56. Prof. Dr. Yurdagül Mehmedoğlu.....	192
4.6.57. Doç. Dr. Zehra Esra Ketenoğlu Kayabaşı	193
4.6.58. Prof. Dr. Zehra Füsün Tokatlı	193
4.6.59. Doç. Dr. Zerrin Yanıkaya	194
4.6.60. Dr. Öğr. Üy. Zeynep Safiye Baki Nalcioğlu.....	194

4.7. Eğitim Alanında Kadınlar 195

4.7.1. Hafize Zeliha Hanım	195
4.7.2. Hacer Kafadar	196
4.7.3. Rüveyde Şadan Güner.....	197
4.7.4. İsmet Giryana Tümtürk.....	197
4.7.5. Saime Karayel	198
4.7.6. Dr. Fahire Yanal	198
4.7.7. Fatma Seniha İnan	198
4.7.8. Zehra Yüceönel	200
4.7.9. Cahide Başol Uğurlu.....	201
4.7.10. Fatma Enise Dura Çamlıca	204
4.7.11. Leman Okay.....	207
4.7.12. Fahriye Küreli:	207
4.7.13. Şahinaz Topçu.....	208
4.7.14. Lâtife Ergün.	208

4.8. Kültür, Sanat, El San'atları Alanında Kadınlar 209

4.8.1. Edebiyat Alanında Kadınlar.....	209
4.8.1.1. Baharzade Feride Hanım	209
4.8.1.2. Betül Tarıman	210
4.8.1.3. Hacer Alioğlu	211
4.8.2. Güzel Sanat Alanında Kadınlar	211
4.8.2.1. Aslı Sayan.....	212
4.8.2.2. Aylin Ateş.....	213

4.8.2.3. Ayten Telek	215
4.8.2.4. Cemile Kırmızı Karadaş.....	216
4.8.2.5. Fatma Soysal	219
4.8.2.6. Hepşen Akar	219
4.8.2.7. Melek Saltukalp.....	219
4.8.2.8. Prof. Dr. Meliha Yılmaz.....	220
4.8.2.9. Nesrin Nuhuğlu	221
4.8.2.10. Dr. Öğr. Üy. Nuran Say	221
4.8.2.11. Nurhayat Ergün.....	222
4.8.2.12. Yüksel Yalvaç.....	222
4.8.3. El San'atları Alanında Kadınlar	222
4.8.3.1. Emine Hanım	223
4.8.3.2. Safiye Kızılkaya	225
4.8.3.3. Nagihan Şimşir.....	226
4.9. Büyükelçi Kadınlar	227
4.9.1. Yeşim Kebapcıoğlu.....	227
4.10. Basın-Yayın Alanında Kadınlar	227
4.10.1. Mine Özgür	228
4.10.2. Süreyya Erakman.....	229
4.10.3. Fatma Bölükbaş.....	230
4.10.4. Gözde Mınık	232
4.11. Tıp Alanında Kadınlar	232
4.11.1. Dr. Münire Esen Akdeniz.....	233
4.11.2. Dr. Şükriye Akkaya.....	235
4.12. İş Dünyasında Kadınlar	235
4.12.1. Dokuyucu Kadınlar	236
4.12.2. Sabiha İzbeli	236
4.12.3. Gülsen Kırbaş	237
4.12.4. Yük. Mim. Halime Nilgöl Şener.....	240
4.12.5. Kadın Kooperatifleri.....	241
4.12.6. Kadın Girişimciler Kurulu	242
V. İLK KADIN MİTINGİ'NİN 75. YILDÖNÜMÜ KUTLAMALARI	243
5.1. Kastamonu Gazetesi'ndeki Çağrı Yazısı.....	243
5.2. Kutlama Komitelerinin Kurulması ve Çalışmalara	
Başlaması.....	244

5.3. Devlet Büyüklerini Davet İçin Ankara'ya Gidiş.....	246
5.4. 10 Aralık 1994 Kastamonu Mitingi	247
5.4.1. Lâtime Ergün'ün konuşması.	247
5.4.2. Birsen Çokgürses'in konuşması.....	249
5.4.3. Başbakan Tansu Çiller'in konuşması.	252
5.5. Hüsnü Tandoğan Spor Salonu'ndaki Etkinlikler	256
5.6. Miting Sonrası Çekilen Telgraflar	257
5.7. TRT Naklen Yayın Aracının Devrilmesi	258
5.8. 75. Yıl Uluslararası Sempozyumu	261
5.8.1. Prof. Dr. Azmi Süslü'nün konuşması.	262
5.8.2. Prof. Dr. Reşat Genç'in konuşması.	264
5.8.3. Özdemir Hanoğlu'nun konuşması.....	269
5.8.4. Sempozyum Oturumları:.....	271
5.8.4.1. Birinci oturum:	272
5.8.4.2. İkinci oturum:	272
5.8.4.3. Üçüncü oturum:	272
5.8.4.4. Dördüncü oturum:	272
5.8.4.5. Panel:	272
5.9. Sonraki Yıllarda Yapılan Kutlamalar.....	273
VI. TÜRK KADINI KASTAMONU'DA SEMBOLLEŞMELİDİR ...	279
BİBLİYOGRAFYA.....	281
KİTAPLAR- MAKALELER.....	282
DİZİN	286
FOTOĞRAFLAR.....	292

GİRİŞ

Milletlerin kalkınmışlık düzeylerini ölçmek için kadının siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik hayattaki konumuna bakmak gerekir.

Türkiye’de kadın hakları konusunda geçmişe yönelik eleştiriler yapılmakta ve kadının ikinci planda kaldığı ileri sürülmektedir. Buna karşılık diğer ülkelerdeki durum hakkında pek fazla bilgi verilmemektedir.

16. ve 17. yüzyılda Avrupa’da kadın hakları çok kısıtlıdır. 1789 Fransız İhtilâli siyasî ve sosyal alanlarda olduğu gibi, kadın hakları bakımından da bir başlangıç teşkil etmiştir. Fransız kadınları ihtilâl sonrasında krala dilekçe vermişler ve oy hakkı talep etmişlerdir. Fransız İhtilâli Avrupa’nın diğer ülkelerini de etkilemiştir.¹

Yine Fransız kadınları 1849’dan itibaren oy kullanma, temsil edilme ve kreş isteğinde bulunmuşlardır. Ayrıca uzun çalışma saatlerine karşı çıkmışlardır.² İngiltere’de kadınlar, 1812 Nottingham olaylarında ve 1836’da işçilerin durumunu iyileştirmek amacıyla kurulmuş olan Chartist harekette yer almışlar, sendikalarda liderlik etmişlerdir.³ ABD’de ücretler konusu öncelikle gündeme getirilmiştir. 1850’den itibaren sendikaların kadın kolları kurulmuş ve bazı istekler kabul ettirilmiştir. 1869’da Wyoming eyaletinde ilk kez kadınlara oy hakkı tanınmıştır. Fransa’da 1868’de dernekleşme hakkını elde etmişlerdir. İsveç’te 1870’de ilk kadın derneği kurulmuştur.⁴

Kadınlar Oxford ve Cambridge üniversitelerine kabul edilmişler ama diplomalarını I. Dünya Savaşı’ndan sonra almışlardır. Fransa’da bir kadın 1861’de ilk kez üniversite diploması almıştır. ABD’de bir kadın 1847’de tıp fakültesinden mezun olmuş, Edinburg Üniversitesi’nde ilk kadın öğrenciler 1869’da protesto edilmiştir.

---

¹ Burçin Erol, “Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türk ve Batı Kadını”, **Kastamonu’da İlk Kadın Mitingi’nin 75. Yıldönümü Uluslararası Sempozyumu**, Ankara 1996, s.148.

² A.g.e, s.149.

³ Aynı yer.

⁴ Aynı yer.

Fransa'da baroya başvuran kadının portresi yakılmış, İspanya'da ilk kadın öğrenci taşlanmış.⁵

Görüldüğü gibi 19. yüzyıl tüm dünyada kadınlar için zor bir dönem olmuştur. Kadınlar, 20. yüzyılın başında oy hakkı için mücadele etmişlerdir. 1903'de Finlandiya kadınlara ilk oy hakkı tanıyan ülke olmuştur. Bunu 1919'da İngiltere, Almanya, Avusturya, Hollanda ve Lüksemburg, 1920'de ABD, 1921'de İsveç izlemiştir.

Türkiye'ye baktığımızda dünya ile paralellik görülmektedir. Tanzimat'tan itibaren kadının toplum hayatındaki yeri değişmeye başlamıştır. Kadınlara meslek eğitimi sağlayan kurumlar açılmış, devrin yazarları kadınların eğitimine önem veren yazılar yazmıştır.

Osmanlı Devleti'nde kızların eğitimindeki ilk kurumlar mahalle mektepleridir. 1859'da ilk kız rüşdiyesi, 1880'de ilk kız idâdisi (lise) açılmıştır. 1876'da öğrenim erkek ve kızlar için mecburî hâlâ getirilmiştir. Ancak uygulama tasarlandığı gibi olmamıştır. Günümüz de bile okula gitmeyen erkek ve kız çocuklar vardır.

II. Meşrutiyet'ten itibaren kadın hakları konusunda ciddi ilerlemelerin olduğu görülmektedir. İttihat ve Terakki'nin programında kızların eğitimine, laikliğe ve kadın haklarına önem verilmiş, özellikle tek eşlilik savunulmuştur. Bu dönemde 20 dolayında gazete ve dergi çıkmış, kadınlar yazı yazmıştır.

Kızların eğitimi ve kadın hakları konusunda asıl reformlar Cumhuriyet döneminde yapılmıştır. Her alanda okul sayısı artmış, yüz binlerce kız okuma imkânına kavuşmuş, bazı meslek okulları dışında karma eğitime geçilmiştir.

1926'da Medenî Kanun çıkarılmış, miras konusunda erkeklerle kadınlar arasında eşit paylaşım sağlanmıştır. 1930 ve 1934'de çıkarılan yasalarla siyasal alandaki faaliyetlerin önü açılmış; kadınlar önce belediye meclisi üyesi, daha sonra da milletvekili seçilmişlerdir. Bu yenilikler laiklik ilkesiyle gerçekleşmiştir. Laikliğin kabulü ile kadınlar Ortaçağ baskısından kurtulmuşlardır. Laiklik kadınlara kendilerini geliştirme hakkı getirirken, demokrasinin gelişmesine de katkı

---

⁵ A.g.e., s.150.

sağlamıştır. Zira kadınların yer almadığı bir toplumda demokrasiden söz edilemez.⁶ Cumhuriyet, kadınlar açısından son derece önemli kazanımlar sağlamıştır.

1836'da Fatma Aliye Hanım ilk kadın derneğini kurmuş olmakla birlikte, kadınların dernek faaliyetleri içinde etkin rol almaları II. Meşrutiyet'le beraber başlamıştır. Derneklerde eşraftan önemli kişiler görev almış, bunların eşleri de kadın kollarını kurmuşlardır. Kadınlar, kendi aralarında bağış toplamış, kermes ve benzeri aktivitelerle gelir sağlamışlardır. Onların bu etkinliklerini sadece maddî kazanç açısından düşünmemek gerekir. Zira bu çalışmalar kadını içe kapanıklıktan, bencillikten kurtarmış; daha sosyal, yapıcı, yaratıcı ve üretken hale getirmiştir.

1916 yılına gelinceye kadar, erkekler tarafından kurulan derneklerin yan kolları olan kadın şubeleri, bu tarihten itibaren karakter değiştirmeye başlamış, üyelerinin tamamı kadın olan dernekler kurulmuştur.

Osmanlı döneminde olduğu gibi, Mütâreke sonrasında ve Cumhuriyetin ilk yıllarında dernekler erkekler tarafından kurulmuş, kısa bir süre sonra kadınlar şubesi oluşturulmuştur. Kadınlar ve erkeklerin birlikteliğine önem veren Atatürk, her iki cinsin beraberce görev yapmasını istemiş ve derneklerin kadın şubeleri kapatılmıştır. Bu tür uygulamalar sonraki dönemlerde tüm sivil toplum kuruluşlarında devam etmiş ve günümüze kadar gelmiştir.

Derneklerde karma bir anlayış benimsenmiş olmakla beraber, ülkemizde sadece kadınlar tarafından kurulan dernekler de vardır. Türk Kadınlar Birliği, Türk Anneler Derneği, Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği gibi kuruluşlar örnek gösterilebilir.

Kadınların, dernekler yoluyla toplum hayatına katılmaları sadece onların sosyalleşmesi veya üretken olmaları açısından düşünülmemelidir. Kadının cemiyet hayatında etkinleşmesi, toplumun

---

⁶ Gülnihal Bozkurt, **Kastamonu'da İlk Kadın Mitingi'nin 75. Yıldönümü Uluslararası Sempozyumu**, Ankara, 1996, s.162.

çağdaş yönde gelişimini sağlamış; kadın- erkek birlikteliği yeni güçler meydana getirmiştir.

Kadınların dernekler, meslekî kuruluşlar ve şirketler yoluyla toplumda etkin hale gelmesi her şeyden önce onların eğitimleriyle ilgilidir. Yüksek düzeyde eğitim almış kadınların daha iyi organize oldukları ve başarı sağladıkları bilinen bir gerçektir. Bu nedenle kızlar mutlak surette okutulmalıdır. Hatta zorunlu öğretimle yetinilmemeli, yükseköğrenim imkânları sonuna kadar zorlanmalıdır. Ülkemizde kızların okuması, daha ziyade iş bulmak ve meslek sahibi olmak açısından düşünülmektedir. Bu yaklaşım doğru olmakla beraber eksiktir; asıl üzerinde durulması gereken husus göz ardı edilmekte, kızların annelik görevi unutulmaktadır. Her şeyden önce eğitilmiş anneler, cemiyet için daha donanımlı ve sağlıklı çocuklar yetiştireceklerdir. Doğal olarak toplumun yarısı erkeklerden, yarısı da kadınlardan oluşuyor. Kızların eğitimsiz bırakılması toplum düzenini önemli ölçüde aksatmaktadır. Bu sebeple kızların eğitimine küçük yaşlardan itibaren önem verilmelidir.

Cumhuriyetimizin kurucusu Atatürk, her vesileyle kadın-erkek eşitliğine önem vermiş, bunu muhtelif zamanlarda yaptığı konuşmalarda ısrarla dile getirmiştir. 1925 yılındaki Kastamonu gezisinde yaptığı konuşmalarda kadınların durumuna özellikle değinmiştir.

Kızların eğitimi ve kadınların sosyal hayattaki durumları genel olarak yukarıda anlatılmaya çalışılmıştır. Kastamonu'daki durum yukarıda anlatılanlardan pek farklı değildir. Kızların eğitimine I. Meşrutiyet'ten sonra önem vermeye başlanmıştır. Önce Kız Rüşdiyesi açılmış, bunu Kız Sanayi Mektebi ve Dârülmüallimat (kız öğretmen okulu) izlemiştir. Okullar konusunda aşağıda ayrıntılı bilgi verilmiştir.

Dernek çalışmaları daha ziyade II. Meşrutiyet sonrası başlamıştır. Donanma Cemiyeti ve Kızılay gibi derneklerin kadınlar şubesi kurulmuştur. Hanımlar İş Yurdu Cemiyeti tamamen kadınlar tarafından teşkil edilmiştir. 1919'da Müdâfaâ-i Hukuk Cemiyeti kurulmuş, hemen arkasından kadınlar şubesi oluşmuştur.

II. Meşrutiyet sonrasında Kastamonu'da dinamik bir kadın varlığının olduğu görülmektedir. Nitekim bu güç, 1919'da ilk kadın

mitingini düzenlemiş; daha sonra silah, cephane taşıma ve orduya lojistik destek sağlamada çok önemli ve kutsal hizmetler gerçekleştirmiştir.

Kastamonulu kadınlar, Cumhuriyet döneminde, daha ziyade sivil toplum kuruluşlarında çalışmalarını yoğunlaştırmışlardır. Son yıllarda iş dünyasında kadınların varlığı görülmektedir. Girişimci kadınlar, gerek bireysel ve gerekse kooperatifler şeklinde örgütlenecek çalışmalarda bulunuyorlar. Aynı şekilde siyasal hayattaki ağırlıkları da son yıllarda artmıştır. Bunun en belirgin örneği belediye meclislerinde görülmektedir.